

באיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן רבנו הגראי"ל שטיינמן שליט"א
מספריו הק' ומכתבי תלמידים

שנה ב'

גליון 69

פרשת וישב

שנת תשע"ה

פניני הפרשה

צירוף הקב"ה למנין

בגמ' ברכות (דף מ"ז, ב) איתא אמר רב הונא תשעה וארון מצטרפים לעשרה וכו' וארון גברא הוא וכו'. כתב בספר מרפסין איגרא (עמוד כ"ב ג) רבינו החיד"א ז"ל ביאר, שהתיבה ארון היא ראשי תיבות "אחד רואה ואינו נראה" והכוונה להקב"ה, נמצא אם כן שמסקנת הסוגיה היא שהקב"ה אינו מצטרף למנין, וכשאלת רב נחמן וארון גברא הוא. וקשה, אם כן כיצד צירפו השבטים את הקב"ה למנין עשרה לחרם, שלא לגלות ליעקב אבינו את מכירת יוסף, ועוד קשה דהתורה מספרת בפרשת וירא, שאברהם אבינו ביקש להציל את סדום בזכות חמישים צדיקים, ופירש רש"י שיהיו עשרה צדיקים לכל כך, ומאחר שלא נמצאו חמישים צדיקים, ביקש אברהם להצילם בזכות ארבעים וחמשה צדיקים, ופירש רש"י שיהיו תשעה צדיקים בכל כך, והקב"ה יצטרף לעשרה הכיצד, והרי אין הקב"ה מצטרף למנין.

ותירץ בזה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, דהא דמשמע במסכת ברכות שם, שאין הקב"ה מצטרף למנין, מדובר שם במנין לתפילה, או לזימון שצריך שכל העשרה יתפללו יחד, ויענו לכל דבר שבקדושה יחד, וא"כ הואיל וארון אינו גברא ומתפלל ועונה כגברא, א"כ ברור שלא מצטרף למנין, אך לענין המנין לצורך החרם במכירת יוסף, ולצורך הימצאותם של צדיקים בסדום, שם צריך שכל העשרה יהיו נוכחים בלבד בלא צורך לעניה, או השתתפות פעילה כלשהיא, ולצורך כך גם הקב"ה מצטרף, שהרי הוא נמצא ונוכח תמיד ע"כ.

והגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א תירץ, דבמנין עשרה שנועד לצורך השראת השכינה כי הא דבמסכת ברכות, לא יתכן שהקב"ה עצמו יצטרף שהרי להשראת שכינתו אנו צריכים, והיא שורה על צירוף של עשרה אנשים, ולמרות שמצאנו שהקב"ה מצטרף לתשעה אנשים בכל מקום, כגון בחרם מכירת יוסף ובצדיקים של סדום, אך ברור שלא יצטרף להשרות שכינתו שלו בעצמו על צירופו כעשירי למנין.

כיבוד אב במסירות נפש

ויאמר ישראל אל יוסף וגו' ויאמר לו הנני (וישב ל"ז, י"ג)

ובמדרש אגדה איתא נוהג [היה יוסף] באביו בכיבוד ומורא אמר לו יעקב: יוסף אתה יודע כי אחיך שונאים אותך ואתה אומר "הנני", אמר לו אבא, יודע אני כי שונאים אותי, ואפילו יהרגוני איני חוזר דיבורך ריקם: ולכאורה אין יכול לאבד נפשו, ואמר רבנו שליט"א שקודם מתן תורה היה מותר למסור נפש גם על כיבוד אב ואם. (פירוש משנת אליהו על תנא דבי אליהו פכ"ו או' ט"ו, וע"ע באילת השחר כאן שצ"ן בזה לעיין בפרשת דרכים דרוש ב', ועיין תיבת גומא.)

הטעם שיוסף סיפר לאחיו את החלום

ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנוא אתו (וישב ל"ז, ה)

ע"י שפ"ח ורמב"ן להלן פסוק י' שהעירו, למה לא סיפר יוסף לאביו את החלום הזה, ועוד צ"ב למה יוסף סיפר את חלומה לאחיו, וכי לא הבין שזה יגרום לתוספת שנאה עליו וכדפרש"י להלן פסוק י' שיעקב גער בו לפי שהוא מטיל שנאה עליו. ולהלן פסוק י"ט כתוב שהאחים אמרו הנה בעל החלומות הלזה בא, ומשמע שעיקר שנאתם הי' מפני חלומותיו, וע"י ספורנו ואוה"ח. ובע"כ צ"ל שסיבבו מהשמים שיוסר להם את החלום, ובזה שאמרו לו המלך תמלך עלינו אע"פ שאמרו בלשון תימא, מ"מ פתרו השבטים את החלום דכל החלומות הולכים אחר הפה, וע"י רבינו בחיי להלן פסוק ז', ומן הידוע שכיון שהיו שונאים אותו הי' ראוי להם לפתור לרעה, אבל הכל הי' מאת ה' כי זימן בפיהם הפתרון הזה, וע"י מושב זקנים מבעלי התוספות, דיוסף סיפר כדי שלא יהא כובש נבואתו דחייב מיתה, וע"י בבית הלוי. (אילת השחר כאן, ועי"ש עוד תירוץ נוסף)

ומחלן לשבטי ישרון

בתפילת יוה"כ אמרינן 'ומחלן לשבטי ישרון' משמע דהשבטים צריכים מחילה בפני עצמם, ואולי קאי על עון מכירת יוסף שצריכים על זה עדיין מחילה, כמש"כ רבינו בחיי פרשת ויחי (ז' י"ז) דלא ראינו שזכיר הכתוב מחילה ביוסף, ולא שידה להם שישא פשעם וחטאתם, וא"כ מתו בעונשם בלא מחילת יוסף, וא"א להתכפר עונם רק במחילתו, ועל כן הוצרך העונש להיותו כמוס וחתום להפקד אחר זמן בענין י' הרוגי מלכות עכ"ל. ולפי"ז מה שאומרים בכל דור ודור, י"ל כיון דכל מה ששייך כפרה זה, כיון שיש מבני השבט הזה בכל דור, דבלי כפרה לחיים, אין שייך כפרה למתים, ע"י כריתות (דף כ"ו א) ראויה כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים. וע"י ספר חסידים (אות תתשע"א) דמפרש איך זה יכול לכפר (ימלא פי תהלתך תפילה וע"ע במש"ח פ"ר אחרי מות שמחלן לשבטי ישרון אויל על מכירת יוסף).

ימחה שמו מאבני האפוד

בסוטה (דף ל"ו ב) איתא ותתפסוהו בבגדו לאמר באותה שעה, באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, א"ל יוסף עתידין אחיך שיתבנו על אבני אפוד, ואתה ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהם וכו'. והעירו למה נזכר בגמ' אבני האפוד ולא החושן, דהא גם שם היו כתובים השבטים. וי"ל דבזבחים (דף פ"א ב) אמרינן דחושן מכפר על הדינין, ואפוד מכפר על ע"ז, והרמ"מ משקלאו (בספר מים אדירים על האידרא זוטא) כתב שמעתי מהגר"א ז"ל כך קבלה מידינו מן הגאונים איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה שכל ע"ז הי' צריך דבר ערוה, ולכן כתיב אצל כל ע"ז ויזנו אחרי הבעלים וקם העם הזה וזנה עכ"ל. וכיון דע"ז ועריות שייכי אהדד, ואפוד מכפר על ע"ז, לכן האפוד שייך לעריות יותר מהחושן ולכן כתוב על אבני אפוד (אילת השחר כאן).

עונש ליוסף

מצאנו ביוסף הצדיק בפרשת וישב (ל"ט ו) "ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה", ופרש"י כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו, אמר הקב"ה אבין מתאבל ואתה מסלסל בשערך, חייך שאני מגרה בך את הדוב. ולכאורה אם רצה להענישו לא חסר עונשים בדרך אחרת, וצ"ל דיחד עם העונש, הי' גם צורך לתיקון שלימותו על שלא הרגיש בצער, ומתוך זה סלסל בשערו, ולכן לא סגי בסתם עונש אף שכבר אז בודאי לא יסלסל, אלא צריך יחד עם זה נסיון גדול שבזה יזכה לשלימות נפשו, כי התיקון אינו רק שלא יחטא, אלא שיגיע לדרגת השלימות, בענין שיתוקן לגמרי הענין. (ימלא פי תהלתך ח"א וע"ע באילת השחר כאן).

מלבין פני חבירו

הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה וגו'

פרש"י לא רצתה להלבין פניו וכו' אם יודה מעצמו יודה, ואם לאו ישרפוני וכו' מכאן אמרו נוח לו לאדם שיפלוהו לכבשן האש, ואל ילבין פני חבירו ברבים, משמע דאע"פ שתמר היתה מעוברת הותר לה למסור נפשה. ווהנה תוס' בסוטה י' ב' (ד"ה נוח לו לאדם) מקשים למה זה לא כתוב ביחד עם ג' עבירות דיהרג ולא יעבור, ומשמע דס"ל שזה חובה, והנה בשלמא לדעת הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ה ה"ד) דבמקום שאין דין ליהרג אסור להחמיר על עצמו וליהרג, ע"כ מוכח שחייבים למסור את הנפש על הלבנת פנים, דאל"כ תמר לא היתה רשאית למסור את נפשה, אבל לראשונים החולקים [המאירי ודעימיה] יל"ע מנ"ל שזה חיוב הרי יתכן שתמר החמירה על עצמה במידת חסידות. [אמנם אם הי' דינם כבני נח עמש"כ לעיל ל"ז י"ג בענין מסי"נ במקום שאין חיוב]. (אילת השחר כאן)

לרפואת העניא בת בריינע - ולעילוי נשמת חיה רבקה בן ר' אפרים פישל

ענין בפרשה- קנאה

בהמשך הדברים עוררנו את השאלה, האם בעניני הצלחה גשמית שייכת קנאה חיובית, אני רוצה להיות ראוי כלפי שמיא כמו השני, ואז אוזכה להצלחות כמו חברי גם בענינים הגשמיים, השיב רבנו שליט"א אין כזה דבר העיקר מפריע לי, למה אני לא והוא כן, לולא ההוא כן לא הי' מפריע לו אלא שמפריע לו, למה הוא כן, בקנאת סופרים זו מדריגא מסוימת, אבל בדרך כלל כואב לו למה לשני כן.

וכע"ז כתב מרן הגר"ח שליט"א באורחות יושר, קנאת סופרים אין הכונה אלא שילמד ממעשיו לעשות גם הוא כן, אבל לא שתהא עינו צרה בשל חבירו, שהרי אמרו באדר"נ פט"ז עין הרע כיצד שלא תהא עינו של אדם צרה במשנתו של חבירו מעשה באחד שהי' עינו צרה במשנתו של חבירו נתקצרו חייו ונפטר והלך לו. (בינת המדות להגר"ח לורינץ שליט"א עמ' 227)

לא לעורר קנאה

וכן רגיל רבנו לומר, הנה למנוע מריבה, גם בין אנשים מבוגרים זה דבר קשה, א"כ איך אפשר לחנך ילדים קטנים שלא יהי' ריב ביניהם, אלא הכונה כמו שהזכרנו מקודם שההורים ירבו האהבה בין הבנים, ולפעמים ההורים הם אלו שמטילים קנאה בין הבנים, וכתוב בגמ' בשבת דף י"ב ע"ב לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, והם היו שבטי ק-ה ובשביל בגד אחד נהי' מה שנהי', ואילו אצל משה ואהרן מצינו שכתוב וראך ושמה בליבו ולכן זכה לאבני החושן, רואים בשביל ששמה בגדלות אחיו זכה לשכר ע"ז.

והמציאות היא שאחים רבים ביניהם, ואנו חייבים לעשות את כל המאמצים ולהשתדל לא להראות אהבה לאחד יותר מהשני, ולא נגרום שינא לאחד שכאלו אוהבים את השני יותר ממנו.

כל הקשים מכך

בהזדמנות מסוימות כאשר ישבו בחדרו של רבנו יועצי נשואין וחינוך, אמר רבנו כי רוב הבעיות הנפשיות מתחילות במדות כגון קנאה וכדו', ישב עמם פרופסור פסיכאטר מפורסם, וחייך לעצמו כמי שאומר שאין זה יכול להיות... לאחר כמה ימים שלח לומר לרבנו, כי התיישב במתינות ובדק את כל המקרים שמטפל בהם כעת, ומצא שברוב המקרים אם לא היה מתחיל באיזה דבר קנאה בחברו בתחילה, המצב לא היה מתפתח כך, והחולה לא היה מגיע למצב הנפשי בו הוא נמצא כעת (מאחורי הפרגוד עמ' 218).

צורת מחמאה

נשאל רבנו. כאשר בשעת השיעור ילד שואל שאלה טובה. האם להחמיא לו ולעודדו על כך, כאשר מאידך גיסא יש ילדים חלשים שהם אף פעם לא יזכו לעידוד הזה ואולי זה גורם להם לקנאה, לעצבות בלב, ליאוש והרגשה שהם לעולם לא יכולים להגיע. והשאלה אם לעודד הטובים בזמן שזה גורם חולשה לאחרים.

וענה רבנו שליט"א: עידוד הוא דבר חשוב ביותר. תקח את הבחור או את הילד ותאמר לו "אמרת סברא טובה". אבל למה ברבים, כל דבר שעושים ברבים זו סכנה גדולה. הכבוד הזה בפומבי, לעולם אינו מביא לטוב. ילד שזכה לכבוד פומבי, יתקשה לגדול בעתידו לת"ח אמיתי. החידושים והמבכנים הפומביים שעושים בפרהסיא זה לא כ"כ טוב, מה שלא עושים בפרהסיא זה יותר טוב.

כתוב בגמרא קנאת סופרים תרבה חכמה. אפילו יוסף הצדיק שיעקב אבינו נתן לו כתונת פסים, ואמרת הגמ' שכן אדם לא יגדיל בן בין הבנים כיון שבוה שיעקב אבינו נתן ליוסף כתונת פסים – שהוא לא דבר גדול כ"כ [לפי פשוטו] ובכל זאת בגלל שיעקב נתן לו כתונת פסים לכן נהי' בזה קנאה. ואפילו שהיו אנשים כאלה גדולים וכל הענין כפי מדרגתם, אבל כך זה כשיש קנאה. אבל אם הי' עושה כתונת פסים ואף אחד לא הי' יודע, לא היה קורה שום דבר.

כך במחמאות וכך גם בהערות ובקורת. ככל שפחות בפומבי, ההשפעה יותר גדולה ומשיגה את המטרה. ויותר מכך, כאשר צריך להעיר לילד אל תאמר לו "אתה אמרת לא כהוגן" אלא תאמר לו "על דבר כזה לא אומרים כך וכך". תמיד תגיד על הענין, ולא על האדם בעצמו. אם תעיר האדם עצמו, תמיד תזיק. כמו שיש איסור גברא ואיסור חפצא, כך גם בבקורת. ביקורת על החפצא מותרת ויעילה, אבל לא על הגברא. כמובן שגם בבקורת על חפצא, ג"כ צריך להשתדל ולאמרה באופן המועיל. אפשר לשבח את הדבר הטוב ולגנות את הדבר הלא טוב – אבל בוודאי שלא להגיד על הבנ"א.

לא לעורר קנאה

שח אחד מגדולי ראשי הישיבות שליט"א, שלפני עשרות שנים עלו לישיבה הגדולה, שני בחורים מיישיבת פוניבז' לצעירים, והיה ביניהם תחרות קשה [והוא לא ידע מכך] ואחד מהם שאל שאלה טובה בשיעור, והראש ישיבה מאד שבחו לפני כל התלמידים, וחבירו שראה זאת נשבר מאוד והוצרך לעבור ישיבה מחממת כן, ולימים סיפר זאת לרבנו שליט"א. ואמר לו רבנו שנראה לו שכשחממאיים לבחורים על שאלה, צריך לעשות זה בהירות ובמתינות, ובלי לעורר קנאת אחרים עליו. ובפרט שלא לעשות דבר זה לעיני כולם.

קנאת סופרים

אמר רבנו: ידוע מה שאמרנו, שכאשר יבוא קצב אל הרב לשאול על בהמה אם היא טריפה אין לו קושי לקבל את הפסק, גם כאשר הרב יטריף את הבהמה, אולם כאשר שניים באים לדון תורה, בסכסוך שיש ביניהם בענינים שבין אדם לחבירו, אותו שיצא חייב בדיון הוא ממורמר ומלא טענות כריזמו, וההבדל הוא שכאשר פסק הדין מורה שהצדק עם הזולת, אין האדם יכול לראות ולהסכים שחבירו טוב ממנו.

יסוד זה מצאנו בכמה מקומות כאשר התקבלה מנחתו של הבל ושל קין לא נתקבלה, קם קין והרג את הבל, מדוע הרגו הרי משום שקרבנו לא התקבל את קין וזו סיבה להרוג את אחיו, אלא עיקר צערו היה על שמנחתו של הבל כן התקבלה, רואים אנו בעליל שעיקר הקושי לאדם הוא לסבול את עדיפות חברו על פניו, ומידה רעה זו מלווה את האנושות כבר מאז ימי בראשית. דוגמא נוספת, כאשר שמע שאל את הנשים אומרות, הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו, היתה התגובה ויחר לשאול מאד וגו' ויהי שאול עוין את דוד מהיום ההוא והלאה (מלכים א' י"ח) נורא מאד שאול בחיר ה' גדול מכל העם בתורה וביראה, ובודאי גם בחסד היה גדול עד מאוד, ואין לנו השגה כלל וכלל בדרגותיו, אך הנביא מלמדנו שלא יכול לסבול את מה שאמרנו הנשים על דוד. ולכן עיקר עבודת האדם בענינים שבין אדם לחברו צריכה להיות בחלק זה של עין טובה, גם מה שהזולת עדיף ממנו, כי הרבה יותר קל לעשות מעשי חסד, מאשר להשלים עם כך שהזולת מועדף על פניו.

ומידת הקנאה היא מהסיבות העיקריות לאי הצלחה בעליה בתורה, רעה חולה זו של קנאה בהצלחת האחרים, מפילה לצערנו חללים רבים, אפשר לומר שרוב המשברים הפוקדים תלמידים בכל הגילים, קורים בגלל שהם רואים את חבריהם מצליחים, הם אינם נשברים בגלל שאינם יודעים דיים, או משום שאינם מצליחים כפי שציפו מהם, אלא מחמת העובדה שחברים יודע ומצליח, דבר זה שובר את רוחם וחוסם את דרכם לעליה ולהתעלות, ומעשים שבכל יום שמדברים עם תלמידים דברי עידוד, ומונים את מעלותיהם והישגיהם, והדבר מעיל רק לזמן מועט.

והסיבה לכך היא, לפי שכל זה איננו שווה לי בשעה שרואים שוב את הצלחת האחרים, הכל סובלים מדבר זה, בין בחורים צעירים ובין מבוגרים, והוא הדין לאברכים כאשר רואה אדם את חברו עולה, והוא אינו עולה עמו הדבר מפריע לו מאד יש שנשברים לגמרי ויש שעדיין מחזיקים מעמד, אבל גם להם הדבר מפריע, ואילו לא היה חבירו מצליח היה הוא נשאר רגוע, גם אם הוא עצמו אינו מצליח.

אמנם חז"ל לימדונו קנאת סופרים תרבה חכמה (בבא בתרא כ"א) אך דבריהם אינם אמורים אלא בקנאה של סופרים דהיינו מלמדים, לעומת זאת קנאת תלמידים בדרך כלל אינה מרבה חכמה, אלא ממעטת אותה כי אצל תלמידים הקנאה מרפה ידים, ובמקום להשתדל להיות כמו התלמיד שבו מקנאים, מגיעים לתוצאה הפוכה. המקנא מצטער וחושב על מיעוט ערכו, ואינו יכול לסבול את הצער המגיע אליו כתוצאה מעליית חברו.

כשנבחון בדבר נראה שאין כל הגיון וסברא למידה זו, אילו היינו שואלים את קין מה יתן לך ומה יוסיף לך את תהרגו את הבל, וכי על ידי כך נתקבל מנחתך

בודאי התשובה היתה שלילית, אם כן מדוע בכל זאת הוא הרגו על כרחנו לומר שבזמן שמידת הקנאה בוערת באדם הוא אינו פועל על פי מחשבה והגיון, גם התלמיד הזה לא תהא כל תועלת כאשר נשאל אותו מה איכפת לך שחברך מצליח ויודע כי אין כאן כל הגיון וטעם בדברים (נכתב על פי מאמר בספר מפקדיך אתבונן ח"ב עמ' י"ט, וכן על פי דברים בקונטרס המסע לחו"ל).

גדר קנאת המותרת

רבנו שליט"א קבע ברורות, קנאה רגילה זה שלשני לא יהיה. קנאת סופרים פירושה להיפך שאני רוצה גם להיות כמו השני. ונשאל שיש מי שמפרש שקנאת סופרים היא לפי שכל אחד יש לו חלק בתורה, וכשהשני זכה באיזה דרגא בתורה אני מקנא בו, כי אני הייתי יכול לזכות בחלק זה, ובאמת זה כעין קנאה רגילה, רק שבדברים רוחניים היא מותרת כיון שהיא תרבה החכמה. השיב רבנו: זו לא קנאה טובה, דבר לא טוב לא יכול להביא דבר טוב, יהודי שאינו יכול לסבול את מה שיש לשני, היינו קנאה לא טובה, לקין גם הי' קנאה על הבל וזו היתה קנאה לא טובה, אם קין היה חושב רק על עצמו למה הקנאה שלו לא נתקבל מפני שהוא לא בסדר זה היה ראוי ונכון, אבל הצער של קין היה למה של הבל כן התקבל ושלי לא, וזו היתה הבעיה, שלך לא נתקבל כי אתה לא בסדר, ומה אתה רוצה מזה שהקרבן של הבל נתקבל, כאן השורש אדם חושב תמיד אני הרי בסדר, ולמה לא קבלתי כמו אחר, כלומר שיש לו יוכוח עם הרבש"ע כביכול הוא לא בסדר כי אני הרי בסדר.

הוסיף רבנו שליט"א בקנאה זה מתחיל כך הרי אני בסדר ולמה הקב"ה לא נתן לי, סימן שכביכול הקב"ה לא בסדר הרי יש לו טענות נגד הרבש"ע וכדברי רבנו שליט"א מצינו בראשית חכמה שער הענוה (פ"ז) שהמתקנא בחבירו הריהו כבא בטרוניא נגד הקב"ה כביכול.

הלכות שביעית - ע"פ שיעורי הגאון רבי בן ציון פלמן שליט"א

חיוב מעשר בגידולין שבבית

ד. הנה דעת הפאת השולחן (סי' כ' סקנ"ב) דאין קדושת שביעית בגידולין שבבית, ומותר לזורעם לכתחילה בבית בשביעית. והחזו"א (סי' כ"ב סק"א) החמיר בזה. ומ"מ גם החזו"א היקל בגידולין הנמצאים בעציץ שאינו נקוב בבית. ויש לדון לדעת הפאת השולחן דאין בהם קדושת שביעית אם חייבים במעשר או לא.

ואמר הגר"ל שטיינמן שליט"א דיש לדון לפוטרים ממעשרות מתי טעמי, חדא לפי מש"כ התוס' ב"ר (דף טו, א ד"ה יד) דאף להנך דסברי דאזלינן באתרוג אחר חנטתו לשביעית ואחר לקיטתו למעשר, אתרוג שחנט בשישית ונלקט בשביעית פטור מן המעשרות, וטעמם משום דאף שחנט בשישית ואין בו קדו"ש ואינו הפקר, מ"מ כיון דלענין מעשר אזלינן בתר לקיטתו, א"כ כיון שלקיטתו בשביעית אין שנה זו בכלל מנין שנות המעשר, ולכן פטור מן המעשר, וא"כ ה"נ לענין גידולין שבבית אף דליכא בהם קדו"ש ותורת הפקר, מ"מ כיון שגדלו בשנת השביעית ליכא בהו דין מעשר כל עיקר. אכן להמבואר ברש"י שם (בד"ה א"ל) דרך מחמת דין הפקר נפטרו פירות שביעית מן המעשר, א"כ בניד"ד דליכא ביה קדושת שביעית ואין הפירות הפקר, הרי הם חייבים במעשר. ועוד טעם יש לפוטרים ממעשר, והנה בירושלמי בערלה (פ"א ה"ב) אמרו, דהזורע בבית פטור מן המעשר, ודעת הראב"ד בהשגותיו (פ"א ממעשר ה"י) דאף מדרבנן פטור, אבל דעת הרמב"ם שם דחייב במעשר מד"ס, וא"כ נידון דידן תליא נמי בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד. מיהו יש לדון ולומר, דאף להרמב"ם יהיו הגידולין פטורין מן המעשרות, דהא כל חיובן מדרבנן לדעת הרמב"ם הוא מגזירה אטו גידולין שבשדה, אבל השתא בשנת השביעית גידולין שבשדה נמי פטורין מן המעשר מחמת קדו"ש שבהם ליכא למגזר. אך אין דבר זה ברור, דיש לומר דמה שכתב הרמב"ם דגזרינן גידולין שבבית אטו גידולין שבשדה, אין הענין אטו גידולין שבשדה בשנה זו, אלא אטו גידולין שבשדה של שנה שעברה או של שאר שנים, וא"כ אף הכא בשביעית נמי יש לגזור משום כך. [וגדר הדברים להגזירה הוא, גידולי בית שאינם הפקר אטו גידולי שדה שאינם הפקר, והיינו אטו שדה דשנים אחרות שלא נוהג אז קדושת שביעית ולא הוה הפקר].

וכמו כן יל"ע לשיטות הסוברים דאין נוהגת שביעית בעציץ שאינו נקוב אפי' בחוץ, (שהרי לא מצינו בשום מקום איסור שביעית דרבנן בעציץ שאי"נ), 3

אי איכא בהו חיוב מעשר, דלכא' לשי' התוס' ב"ר ה"ל פטורין מן המעשר, ולשי' רש"י חייב במעשר. אכן יש לדון אף לשי' רש"י, דיל' דכיון דהא דחייב בעציץ שאי"נ מדרבנן הוא מגזירה אטו עציץ נקוב, א"כ השתא דעציץ נקוב נמי פטור מן המעשרות מחמת קדו"ש שבו, ליכא למגזר ולחייב בו מעשר, וצ"ע. 4

פירות שביעית בשדה של חש"ו אי הוי הפקר

ו. המנ"ח במצוה פ"ד נסתפק, אי דין הפקר בפירות שביעית הוא הלכה אקרקפתא דגברא, דמוטל עליו להפקיר את פירותיו, או דהוא אפקעתא דמלכא והפירות ממילא הפקר, 5 והביא נפק"מ בחרש שוטה וקטן שיש להם שדה, כגון שבאו להם בירושה, האם פירות שדה זו הפקר בשביעית או לא, דאם דין הפקר הוא אקרקפתא דגברא, א"כ חש"ו כיון דלאו בני מצוות נינהו אינם חייבים להפקירה, אבל אי הויה אפקעתא דמלכא, י"ל דאף משדה של חש"ו הפקיעה תורה הבעלות והפקירה הפירות.

והנה החזו"א בשביעית (סי' כ' סק"ז) דן, דאף אי איכא קדושת שביעית בפירות נכרים, מ"מ אין פירותיו הפקר, ולא מבעיא אם דין הפקר הוא מוטל אקרקפתא דגברא, אלא אף אם הוא אפקעתא דמלכא מ"מ יש לומר, דרחמנא אפקעא לשדה דישאל, אבל שדה של גוי שאינו בכלל ציווי התורה לא אפקעה רחמנא.

ולפי דבריו יש לדון דהוא הדין בשדה של חש"ו אף אי הוי אפקעתא דמלכא אין הפירות הפקר, דכיון דלאו בני מצוות נינהו הוה להו כנכרי ולא הפקיעה תורה פירות שדה, ודלא כהמנ"ח.

אמנם הגר"ל שטיינמן שליט"א אמר לחלק, דהנה פשוט דאף דקטן אינו מצווה במצוות התורה, זהו רק בדינים ואיסורין, אבל אינו מופקע מעניני ממונות שחדשה תורה, שהרי דיני ממונות הם דין בחפצא דהממון ולא בהגברא, ולא דמי לדיני איסורין, 6 והרי הדין פשוט דאם אב מכר לבנו קטן קרקע שהיא חוזרת לאביו ביובל אף דהקטן אינו מצווה, כיון דדין חזרה ביובל אין דין ממון וחילל בחפצא דהקרקע אף אם אינו יכול לחול בהגברא, 7 אבל גוי אינו נכלל כלל בגדרי ועניני דיני תורה, ואף בכלל דיני ממונות של תורה כמו חזרה ביובל וכיו"ב אינו שייך בו. ומעתה יש לחלק, דשדה של קטן אף דהוא אינו מצווה להפקירה, מ"מ הקטן הוא ג"כ בכלל מסגרת גדרי התורה, ובמילתא דאפקעתא דמלכא שייך למימר דאף כלפי שדהו נתחדש דין אפקעתא דמלכא בשביעית, ולא דמי לגוי שאינו כלול במסגרת גדרי דיני תורה ואינו בכלל דין אפקעתא דמלכא. 8

במעשר עני אף דהוי חו"ל כיון שהם עיירות הסמוכות לא"י, וכ"פ בשו"ע יו"ד (סי' שלא סעי' א), ומאידך פסק שם בסעיף יט דאין שביעית נוהגת בעמון ומואב ומעשרין שם כבשאר שנים. וקשה הא חובת עישור בעמון ומואב הינה אטו חובת מעשר בא"י והא בא"י גופא אין מעשרים בשביעית, אלא מוכח דגזרינן אטו חובת עישור דשאר שנים בא"י, וה"נ כן הוא, עכ"ד. ויש לדון בראיה זו חדא לשי' שו"ת אבקת רוכל (סי' כב) ודעיניה דליכא קדו"ש בקרקע הקנויה לגוי וחייבים הגידולים במעשרות א"כ י"ל דגזרו דין מעשר על עמון ומואב אטו קרקעות שבא"י הקניות לעכו"ם שחייב בהם הישראל במעשרות אם נתמרחו ברשותו, ועוד יש לדון דהתם אין חיוב מעשר מדין גזירה אטו עיירות שבא"י דחייבות במעשר, אלא דזהו תקנה מיוחדת כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית וכמו שמבאר הר"ש (שם) ור"ת בספר הישר (סי' שצה וסי' תרלה) וכן מבואר בריטב"א למגילה (דף י, ב) ולפי"ז אין כל ענין של חיוב מעשר התם לנידון דידן. אכן בדברי התוס' בע"ז (דף נט, א ד"ה בצר) מבואר דחייבים שם במעשר מטעם דלא ליתא לאחלופי בפירות ארץ ישראל.

5 בשו"ת אבקת רוכל (סי' כד) נקט דשביעית אפקעתא דגברא. אבל בשו"ת המבי"ט (ח"א סי' יא) ובמהרי"ט (ח"א סי' מג) ס"ל דשביעית אפקעתא דמלכא. ועיין בענין זה בנדרים (דף מב, ב) ובב"מ (לח, ב) ובירושלמי כלאים (פ"ז ה"ד) וירושלמי שקלים (פ"ז ה"ד). ורמב"ן יבמות (קכב, א) ורמב"ם סה"מ (מ"ע קלד) וכו"פ (פמ"ז) ומאירי בב"ק (דף קו, א). ואכמ"ל בזה.

6 עיין ברא"ש כתובות (פ' שני דייני דף קז, א) סי' ז' שכי' בשם הרמ"ה דקטן שלוח בקטנותו חייב לפרוע את ההלוואה בגדלותו. ואף הרא"ש דפליג עליו היינו דא"כ מבזבז כל ממון, עיי"ש. ועיי' ברא"ש ב"ק פ' החובל (סי' ט) ופלפולא חריפתא פ' הגוזל (סי' יג) בדין קטן שהזיק.

7 ויש לעיין בזה מדברי הרמב"ן והריטב"א במכות (דף ג, ב) דכתבו דאין אדם יכול להתנות להינמי מוכר ע"מ שלא תחזור ביובל, ול"ה בכלל מתנה עמש"כ בתורה בדבר שבממון דתנאו קיים, כיון דדין חזרה ביובל ל"ה דין ממון אלא דהוי חובה לשמים כדן חזרת ריבית. ועיין בשיעורי רבי שמואל למכות עמ' קעה.

8 ועיין סנהדרין דף נז, א בפטור עונשו של קטן דחס רחמנא עליה, וביבמות דף קיד, א באיסור ספיה לקטן בידים, ובקובץ הערות סי' עה, ולפי"ז יש לדון דשנא קטן דאף הוא בכלל המצווים אלא שאינו מוזהר על ציווי, כלומר דהוי בר ציווי רק דלא הוי בר חיוב, משא"כ בגוי דאינו בכלל צווי התורה כל עיקר, ואיכמ"ל.

1 סי' כ"ב סק"א וסי' כ"ו סק"ד.
2 ר"ה דף יד ע"ב, תנן (סוכה דף לט) אתרוג שווה לאילן בג' דרכים ולירק בדרך אחד לערלה ולרבעי ולשביעית, ולירק בדרך אחד בשבעת לקיטתו עישור דברי ר"ג, ר' אליעזר אומר אתרוג שווה לאילן בכל דבר, והתם (דף טו ע"א) אמרו אמר רבה אתרוג בת שישי ששכנסה לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור ובת שביעית ששכנסה לשמינית פטורה במעשר וחייבת בביעור וכי' א"ל יד הכל ממשמשין בה ואת אמרת תתחייב במעשר, ומפרש רש"י דאת שחנט בשישית ונלקט בשביעית פטור מן הביעור כיון שלשביעית הולכים אחר החנטה ופטור מן המעשר אף שאינו חייב בהפקר מ"מ למעשה נמצא הוא במציאות של הפקר לפי שכל שדות ופרדסות הפקר הן בשביעית ועל כרחו הכל ממשמשין בו, ואתרוג שחנט בשביעית ונלקט בשמינית חייבת בביעור כיון דחנט בשביעית ולשביעית אזלי בתר חנטה ומשו"ה פטור מן המעשר דהפקר פטור מן המעשר. [ובמקור האי דינא דפירות שביעית שהם הפקר פטורין מן המעשר, כי רש"י (בד"ה א"ל אבין), דילפי' לה מקרא במכילתא (משפטים פרשה כ') ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה מה חיה אוכלת ופטורה מן המעשר אף אדם פטור. וקשה אמאי הוצרכו לזאת הרי הפקר פטור מן המעשר בכל התורה כולה וילפי' לה מקרא ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא הפקר שיש לו חלק ונחלה עמך וכמשי"כ בירושלמי פ"א דמעשרות ה"א והובא בתוס' בנדרים (דף מד, :) ועיי' בירושלמי פאה (פ"א ה"ו) ובפ"י הרע"ב והרמב"ם (פ"א ממעשרות מ"א) ובתו"ט שם].

ובתוס' (שם) ד"ה יד כתבו שדברי הגמ' הללו נצרכו למ"ד (בדף יד ע"ב) דאתרוג שווה לאילן בכל דבר ואף למעשר אזלי בתר חנטה, אבל למ"ד דאזלי באתרוג אחר לקיטתו למעשר אי"צ לסברא דיד הכל ממשמשין וכי' אלא כיון שנלקט האתרוג בשביעית הרי בין לענין חדש וישן ובין לענין מעשר שני ועני' אזלי בתר לקיטתו וכיון שנלקט בשביעית שאינה שנה החייבת במעשר ע"כ פטור מן המעשר. וחזינן דאפליגו רש"י ותוס' בטעם פטור פירות שביעית מן המעשר דלרש"י פטור מעשר בפירות שביעית הוא משום דהוה הפקר אבל לולי זאת אין שנת השביעית פוטרת מן המעשר, ולהתוס' פירות שביעית פטורין מן המעשר אף לולי פטור הפקר מטעם דשנת השביעית אינו במנין שנות המעשר.

3 מ"מ נקטו האחרונים (הרדב"ז פ"א משמו"י ה"ו והחזו"א סי' כ' סק"ה ועוד מקומות) שאף בדין שביעית נתנו רבנן דין קדושה ואיסור בעציץ שאי"נ.

4 והגר"צ פלמן שליט"א הביא ראיה לאיסור, דגזרי' אף אטו גידולין דשאר שנים, מהא דאיתא במסכת ידים (פ"ד מ"ג) דעמון ומואב נתחייבו

הגאון הצדיק רבי שרגא גרוסברד זצ"ל נלב"ע י"ג חשוון תשנ"ד

אודות הגה"צ ר' שרגא נכתב בגליון 'לך לך תשע"ד' וכאן הבאנו הרבה ענינים נוספים כפי שיחיל הגליון שנמסרו ע"י ג"א מתלמידי רבנו שליט"א, ועוד חזון למועד להביא עוד דברים רבים שנשתירו על ידידות הגה"צ ר' שרגא ויבדלחט"א רבנו, ודברים שאמר רבנו בשמו.

ברית ידידות נצח

ישיבת פוניבז' לצעירים נפתחה בחודש אלול תשט"ז באמצעות הפעילה והרוח החיה של הגאון רבי צבי שרגא גרוסברד זצ"ל שכינה עד לאותה עת כר"מ בישיבת בית יוסף נובהרדוק בת"א, וכראש ישיבת יסודי התורה לצעירים בת"א, וכמגיד שיעור נתמנו רבנו שליט"א ולהבחי"ח מרן הגרמ"ל זצ"ל. רבנו שליט"א התגורר באותה העת עם משפחתו בכפר סבא, והגרצ"ש זצ"ל התגורר באותה עת עם משפחתו בת"א, והם עברו לדור בתוככי פנימית "לוס-אנג'לס" למשך כל ימות השבוע, ובשבת קודש היו חוזרים לביתם. רבנו שליט"א ביחד עם בנו הגר"מ שליט"א לנו בחדר אחד, ובחדר הסמוך לן הגרצ"ש זצ"ל ביחד עם בנו הגאון רבי מנחם זצ"ל.

מיני אז נכרתה ברית ידידות נצח בין רבינו לבין ר' שרגא, ידידות מיוחדת במינה שאין לה אח ורע. וכפי שהתבטא רבינו שליט"א השנה בימים הסמוכים ליא"צ, בעת שהעלה את זכרוננו הטוב והתבטא בערגה ובהתרפקות "ר' שרגא איז גיווען מיין בעסטער ידיד, ר' שרגא איז גיווען מיין גרסטער ידיד" - ר' שרגא היה הידיד הטוב ביותר שלי, ר' שרגא היה הידיד הגדול ביותר שלי. וכן היה רבינו נוהג להקדים לשלוח בכל פורים משלוח מנות לר' שרגא, באומרו הוא הידיד שלי.

כשמדמנים לפניו מתלמידי ר' שרגא הוותיקים, או מבני משפחתו הוא "תובע" מהם לדעת מה הם למדו מר' שרגא, איזה קניני נצח יש להם מדמותו הגדולה, "סי איז דא אסאך וואס צו זיך אופ לערנען פון אעם" - יש הרבה מה ללמוד ממנו.

"בעל מוסר"

ומלבד זאת מונה רבינו בר' שרגא את המעלה העצומה שהיה "בעל מוסר", ומכנהו בהערכה "קעלמער" - חניך קלעם, מהשרידים אשר קורא אותם ה' מאחורני הבעלי מוסר והמשגיחים, שמלבד גדלותו העצמית בתורה ובמוסר הוא גם ינק את המוסר מבית אבותיו, הן מאביו הגה"צ ר' אהרן זאב זצ"ל, והן מדודו המשגיח הראשון דפוניבז' מרן הגה"צ ר' אבא זצ"ל, והוסיף רבינו שר' שרגא היה נחשב לו כבן, היות שכל בני משפחתו של ר' אבא נשארו בגיא ההריגה הי"ד, ור' אבא כבר היה בארץ בפתח תקוה בישיבת לומז'א, ור' שרגא גדל והתחנך על ידו כאילו הוא בנו, וקיבל ממנו רבות בתורת המוסר וצורת ההשגחה בישיבות הק'.

ומוסיף רבינו שכהיום אין בנמצא כמעט דמות של בעל מוסר ושל משגיח, ומוסר רבנו שליט"א בשם רבי שרגא, שהמשגיח רבי ירוחם ממיר אמר לר' אבא, עוד יבוא יום שלא רק שלא יהיו משגיחים, אלא אפילו לא ידעו מה זה.

חברותא ביום ובלילה

רבינו שליט"א ורבי שרגא זללה"ה קבעו סדרי לימוד משותפים רבים חלקם בהיכל הישיבה בשעות הסדריים, ועד היום וותיקי הישיבה מתרפקים בערגה, לזכר המראה איך שישבו והגו בתורה בריתחא דאורייתא כבחורים צעירים, דבר שהוסיף רבות לאוירת הלימוד שסחפה את צעירי הצאן. וכמו כן היה להם קביעות לימוד בשעות הלילה המאוחרות בעת שעין לא שזפה אותם, כששניהם גרו בפנימיה.

והגאון ר' יוסף גולדנטל שליט"א שהיה מראשוני תלמידי הישיבה, זכה להיות אושפזיכא וחדרו היה ליד חדרו של רבינו שליט"א, כשקיד דק מפריד ביניהם. לילה אחד באמצע הלילה בסביבות השעה 3 הוא התעורר לקול לימוד התורה שבקע מהחדר הסמוך חדרו של רבינו, כשהטה אוזן שמע את רבינו ור' שרגא לומדים בצוותא בהצנע לכת ובהסתר מעין כל, בתוך חדרם שבפנימיה במשך שעות הלילה המאוחרות. נעימות מתיקות קול התורה של רבותיו ראשי הישיבה חדרו חדריו לבו ונמשך אחריהם, ומיני אז קבע לעצמו מנהג של קבע להתעורר בשעה 3 בלילה ולשמעו מבעד הקיר ולהתענג על נעימות קול לימודם בצוותא - ברן יחדיו כוכבי בוקר.

ר' שרגא אף העיד שרבינו כמעט ולא עלה על יצעו בלילות, ולכל היותר היה נח כשעתיים באמצע הלילה ומיד המשיך את סדרי הלימוד. פעם בעת רצון כשאחד מהתלמידים הזכיר עובדא זו בפני רבינו שליט"א הוא מיד - בענותותו - ביטלה בחיך באומרו מנין לו לר' שרגא מה עשית כל הלילה, וכי הוא היה ער כל הלילה?! והוסיף רבינו "אבער דאס יא" - אבל זה כן, שפעם הגיע הגאון המופלג רבי חיים מיליקובסקי זצ"ל ראש ישיבת אמשינוב (אביו של האדמו"ר מאמשינוב שליט"א) שהיה עילוי עצום ומגדולי מיר בשנחא, לבקר את ידידו ר' שרגא, והם עסקו בלימוד במשך שעות רבות, כשהגיע הלילה וככה התאורה שבהיכל הישיבה, אמר ר' חיים שהוא רוצה ללמוד כל הלילה, לכן הוא עלה לבנין הפנימיה למסדרון בין החדר שלי לחדר של ר' שרגא, ושם היתה מנורה קלושה שהאירה, ולאורה הוא למד כל הלילה (כ"ת).

בשנותיה הראשונות של הישיבה, היו רבים מבני הישיבה וביניהם פליטי שואה וכיו"ב, נוהגים לנסוע לפוש קמעא בימי שישי אחה"צ, ולרחוץ בים שבתל אביב. באותם הימים עדיין לא היה חוף מאורגן, אלא רבים מיראי השם היו רוחצים בחוף המרוחק מהמולה ושאוניה של העיר. רבינו שליט"א ורבי שרגא היו נוסעים בצוותא חדא עם התלמידים, ופקחו עליהם עינא פקיאח, ובמשך כל הזמן שהבחורים שהו בים, היו רבינו ור' שרגא מסתובבים בחוף הלון ושוב, כשהם עוסקים בצוותא בלימוד (בעל פה ובלי ספרים) עד שהגיעה העת לשוב לישיבה.

יראת הכבוד ופיקחות בעמידה בראשות הישיבה

קשה מאוד ולא יכל הגליון לתאר אפילו מקצת דמקצת של העמידה ביחד בראשות הישיבה כשאת כל ההכרעות הקשות היו מעבירים לר' שרגא. דוגמא אחת מיני רבות נדפס בשנה שעברה בגליון פרשת לך לך.

רבינו שליט"א מספר על פקחותו של ר' שרגא ועל יראת הכבוד ששרר סביבו, שבעת שהיה צריך לצאת מחוץ לעיר וכדומה ולא רצה שיהיה רפיון בעת העדרותו, היה ר' שרגא מניח את כובעו על מקומו הקבוע לאות וסימן שהוא נמצא במקום, והיה יוצא מהציאה האחורית שבהיכל הישיבה לכוון ה"יער" ופונה אל ביתו, ודמותו מרחפת על פני כולם כשאף אחד לא שם לב לכך שר' שרגא כבר לא נמצא כמה ימים בישיבה.

ואף כשר' שרגא ישב שבעה על אמו הצדקנית ע"ה הורה לו מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל שכיון שרבים צריכים לו הוא רשאי להכנס להיכל הישיבה, אך גם אז הספיק לר' שרגא להניח את הכובע ולשוב אל ביתו לשבת שבעה [ומוסיף רבינו שהגר"י בן שלום זצ"ל אף מסר שיעורים בעת שישיב שבעה על אביו]. (כ"ת)

לאחר שעזב ר' שרגא את הישיבה נוצרה בעיה מסוימת עם שתי תלמידים שחורג מהכללים, וסיפר הגר"י נבנצאל זצ"ל מרמ"י הישיבה, שבישיבת הרבנים דנו על כך, נענה רבינו ואמר עד עכשיו הכל היה מוטל על ר' שרגא והוא היה מכריע, עכשיו מה נעשה? לכן עלה רבינו אל הישיבה הגדולה והתייעץ עם מרן השגיח ר' חצקל זצ"ל שבפקחות עצומה ירד לעומק נבכי הנפש של התלמידים הצעירים ושל הסביבה והורה לסלק בחור אחד ובחור שני להותיר בישיבה, וכך נעשה (מחכ"א שליט"א בשם הגר"י זצ"ל)

"לוקס" ללימוד בלילות ש"ק בישיבה

בשנת תשכ"ב פנו קבוצת תלמידים מיוצאי הישיבה שעברו ללמוד בישיבה גדולה ומפורסמת מחוץ לעיר, ובישיבה החדשה הבחינו בעובדא שאין שם תאורה כשרה בלילות ש"ק, וכפי שאמננים על חינוך הישיבה לצעוד לאורו של מרן החזו"א זיע"א שאסר להשתמש באור של חברת החשמל המיוצר רח"ל ע"י יהודים בשב"ק, הם לא ידעו להשית עצם לנפשם האם להשתתף בסדרי הישיבה, או להימנע מכך. הם שיגרו את שאלתם במכתב לרבם ר' שרגא, ר' שרגא שיתף את רבינו בבעיה, והם פתרו אותה בדרך מקורית. למרות חיי הצמצום ששרר אז בארץ הקודש חסכו רבינו שליט"א ור' שרגא מפת לחמם כדי לתרום תאורה כשירה ללימוד בלילות ש"ק.

וכך כותב ר' שרגא לתלמידים במכתב שמתוכו ניכרת גם השקפת עולמו של רבינו שליט"א שעל מנת כן חסך מפת לחמו והשתתף בתרומת התאורה הכשירה. "צירפנו 12 ל"י תרומה למען התקנת לוקס בישיבתכם הק', ... ל"י הן תרומת הרב שטיינמן שליט"א ו... ל"י תרומתינו. המטרה חשובה מאוד לאפשר לימוד בלילי ש"ק, אצלינו בחו"ל היו לילי שבת קודש ולילי מוצאי שבת קודש לילות מיוחדים בהגברת התמדת לימוד התורה"ק, סדר לילות אלו היה בערך כשש שעות בחוץ, ור' שרגא והלויים היו המוספים ממש לילות כימים". ... "ומה מאוד גדול וחשוב הרעיון להחזיר עטרה ליושנה ולקבוע לילות אלו למסרתם שנבראו מיום שהוקבע - באה שבת באה מנוחה" (דעת שרגא כרך ה - חינוך, עמוד ר"ג מכתב כ"ח, וראה שם עוד).

תפילת האבל בר"ח וחנוכה

נשאל רבינו איך המנהג האם אבל (רח"ל) מתפלל לפני התיבה בימי ראש חודש וחנוכה וכדומה בכל הימים שאין אומרים תחנון ולמנצח. השיב רבינו כשר' שרגא היה אבל על אבא שלו (בשנת תשנ"ג) הוא התפלל לפני העמוד בראש חודש, ובחנוכה עד תפילת הלל, הרי שמנהג הישיבות שאבל מתפלל חוץ מהלל ומוסף עצמם אבל את שאר התפילות הוא מתפלל. (כ"ת)

סניגור בשמים

אחד מבני משפחתו של ר' שרגא נקלע לבעיה שלא היה נראה לה פתרון בדרך הטבע, ועלה אל רבינו לשאול כדת מה לעשות [היה זה אחרי פטירת ר' שרגא] נענה לו רבינו ואמר אל תעשה מאומה, ואל תדאג יש לך סניגור בשמים - ר' שרגא הוא סניגור טוב, הוא יסדר לך את העניינים. ולמותר לציין שאכן כך הוה לפליאת הכל.

להערות הארות והוספות על הענינים הנכתבים בעלון. ולתרומות והנצחות נא לפנות: keiltarog@gmail.com או ל 0527680034 בין הסדרים או בת. ד. 5397 או בפקס 0722164414 ולציין עבור כאיל תערוך